

Remissyttrande

Diarienummer: N2020/02817

2020-02-07

Remiss av promemorian Utfodring av vilt

Svenska Jägareförbundet, nedan kallat förbundet, har följande huvudsakliga synpunkter på ovan rubricerad remiss:

- Promemorian saknar idag faktamässigt stöd om att framförallt vildsvinsskadorna ökar genom utfodring. Det pågår idag forskning på området för vilken resultaten borde inväntas innan stora förändringar i jaktlagen och jaktförordningen genomförs. Förbundet delfinansierar forskningen.
- Promemorian tar inte hänsyn till Riksdagens tillkännagivande (bet.2016/17:MJU4, rskr. 2016/17:26) om att det borde finnas möjlighet att i enskilda fall meddela förbud mot utfodring när andra lösningar inte är möjliga eller när det går att påvisa allvarlig skada. Samt att det framförallt är felaktig och överdriven utfodring av klövvilt som bör regleras.
- Förslaget till 43 § jaktförordningen om vad förbud eller villkor inte får omfatta strider mot förslaget till 4 a § jaktlagen om att regeringen får meddela föreskrifter om vad förbud eller villkor får omfatta.
- Förslaget bygger på ett angiverisystem där 21 olika länsstyrelser kan göra lika många tolkningar av förordningstext vilket inte blir rättssäkert. Särskilt med hänsyn till de kriterier som föreslås ligga till grund för ett beslut om förbud mot utfodring av vilt. Exempel på detta är att det enbart räcker med en synobservation av vilt som färdas i en riktning mot ett område där de kan orsaka skada.
- Förbundet anser att ett förbud mot utfodring av vilt på den egna fastigheten är en inskränkning i äganderätten. Lagförslaget innebär att man går in och begränsar markägarens möjligheter att fritt förfoga över egendom på fastigheten. Ett förbud mot utfodring av vilt på en eller delar av fastighet måste föranledas av en besiktning av skadorna samt att orsaken till skadorna beror på utfodring.
- Förbundet är positivt till att promemorian inte omfattar viltåkarar och saltstenar och anser att naturligt foderskapande åtgärder inte ska beröras samt att endast utfodring av klövvilt berörs. Med de förslagna ändringarna i jaktlagen och jaktförordningen omfattas all utfodring av vilt, om inte viss utfodring undantas, vid ett av länsstyrelsen fattat beslut om förbud mot utfodring.

Svenska Jägareförbundet

Förbundet föreslår istället följande:

- Att de exempel som finns på felaktig och överdriven utfodring kan hanteras inom ramen för gällande lagstiftning och att Jordbruksverket ges i uppdrag att ta fram en vägledning för utfodring av vilt med stöd av gällande lagstiftning.
- Att det införs en reglering för utfodring av klövvilt inom 200 meter från allmän asfalterad väg och järnväg. Att länsstyrelsen kan besluta om reglering av utfodring av klövvilt upp till 200 meter från växande gröda på annans angränsande fastighet när andra lösningar inte är möjliga eller när det går att påvisa allvarlig skada. Regleringen ska vara tidsbegränsad. Skadorna ska besiktigas och dokumenteras av länsstyrelsens besiktningsmän innan reglering beslutas. I ett första skede ska markägaren som riskerar reglering av utfodring kunna utföra åtgärder på frivillig väg, till exempel att upphöra med utfodring närmare än 200 meter från växande gröda på annans fastighet.
- Att Naturvårdsverket får i uppdrag att följa upp vilken effekt de nya verktygen, bland annat mörkerriktmedel, samt vildsvinspaketet har på vildsvinsavskjutningen. Sedan mörkerriktmedel blev tillåtet vid vildsvinsjakt har vildsvinsavskjutningen ökat kraftigt ur ett nationellt perspektiv.
- Att verktyg för att stimulera jakt och samverkan mellan samtliga aktörer vidareutvecklas. Ökad jakt och samverkan mellan jägare, markägare, lantbrukare och arrendatorer är de två enskilt viktigaste faktorerna för att kontrollera vildsvinsstammen och minska skadorna.
- Att forskningsmedel tilldelas för oberoende forskning om utfodringens inverkan på viltskador, viltolyckor och vildsvinens reproduktion samt hur utfodring kan användas som ett verktyg för att minska viltskador och viltolyckor. Förbundet anser även att forskning inom human dimension behövs för att ta fram nya verktyg för samverkan och förståelse inom vildsvinsförvaltningen.

Inledning

Det finns en lång och unik tradition av viltvård i Sverige i enlighet med 4 § jaktlagen. För jägarkåren är det idag en självklarhet att gynna viltstammarna genom att skapa goda förutsättningar för dem, samtidigt som vi reglerar de jaktbara viltstammarna genom jakt. Förbundet anser att det är god etik att se till att viltet har god tillgång på föda vintertid. Förbundet anser att det är en bidragande orsak till den höga acceptansen för jakt i Sverige.

En vanlig missuppfattning är att utfodring är en drivande faktor för klövviltsstammarnas numerär på landskapsnivå. Det finns fastigheter och lokala områden där så är fallet men det stämmer inte i en större skala. Klövviltsstammarna regleras generellt utifrån vad som skulle kunna beskrivas som en ekonomisk bärförmåga snarare än en ekologisk. Ett exempel på detta kan tas i form av älgstammen som generellt inte utfodras och som genom jakt regleras till en nivå långt under sin naturliga bärförmåga till följd av upplevt negativa effekter på mänskliga aktiviteter. Det är alltså ekonomin som styr förvaltningen och inte ekologin. Lika så skulle sannolikt vildsvinsstammen i södra Sverige öka kraftigt på landskapsnivå om man simultant slutade att både utfodra och beskatta stammen genom jakt. Att hävda att utfodring generellt håller våra klövviltsstammar på en nivå som är högre än den naturliga bärförmågan stämmer inte. Med detta sagt anser förbundet inte att det vore ett önskvärt läge men vill ändå

Svenska Jägareförbundet

förtydliga förutsättningarna för beslut inom förvaltningen. Det är generellt mänskliga toleransnivåer som styr klövviltets numerär, inte deras artspecifika begränsningar.

För en lyckad vildsvinsförvaltning är samverkan av största vikt. Det gäller såväl mellan olika jägare som mellan jägare, lantbrukare, arrendatorer och markägare. Brist på samverkan kan leda till en kvalitativt dålig vildsvinsstam, samt ökade skador på jordbruksmark och andra känsliga områden. Förbundet anser att samverkan mellan berörda parter och jakt är de två enskilt viktigaste faktorerna för att kontrollera vildsvinsstammen och de skador som den kan orsaka.

Ökad överlevnad ska kompenseras genom ökad jakt om viltet orsakar problem. På så sätt får vi viltkött och jakttillfällen, samtidigt som viltet slipper svälta och lida samt att skador på gröda och skog minskas. Detta är ett smart och etiskt sätt att förvalta och hållbart bruka den biologiska mångfalden. Enligt studier från SLU skjuter de jägare som utfodrar vilt tre gånger så många vildsvin på samma yta som de som inte utfodrar vilt i samma områden. Detta ökade uttag är med säkerhet så stort att det mer än väl kompenserar för de gynnande effekter som utfodring kan ha på överlevnad och reproduktion.

Sedan förbundet omarbetade Handlingsplan Vildsvin har den felaktiga och överdrivna utfodringen av framförallt vildsvin minskat, vilket SLU även sett i sina undersökningar. Förbundet har även tagit fram rekommendationer för utfodring av klövvilt. Rekommendationerna ska ses som förbundets syn på hur utfodring ska bedrivas och bifogas detta remissvar.

Vidare så är det stora skillnader på klövviltstammarnas sammansättning över landet och även viltskadeproblematiken. Utfodring kan vara ett verktyg för att minska de skador som viltet kan orsaka, till exempel genom avledande utfodring i skogen som kombineras med ett högt jakttryck i växande gröda. Förbundet anser att utfodring under vegetationsperioden inte behövs i annat än avledande syfte för att minska viltskador.

Detaljsynpunkter på författningsförslagen

Förbundet anser att de föreslagna förändringarna i jaktlagen och jaktförordningen inte ska genomföras.

I förslaget om ändring i 4 a § jaktlagen står det att regeringen får meddela föreskrifter om vad förbud eller villkor FÅR omfatta. I förslaget om ändring i 43 § jaktförordningen anges istället vad förbud eller villkor INTE får omfatta. Förbundet anser att det blir en motsägelse och en väldig skillnad.

Det är väldigt viktigt enligt resonemanget i promemorian att begränsningar m.m. tydligt ska framgå – men nu får länsstyrelserna fria händer så länge de inte utfärdar förbud eller villkor för viltåkrar, saltstenar och foder på åtelplatser. Då kan länsstyrelserna förbjuda fågelfrön till småfåglar och precis vad annat som helst. Detta måste ändras så att lagen och förordningen matchar och så att förordningen är uttömmande och inte uteslutande. I annat fall strider förslaget till förändring i jaktförordningen mot förslaget till förändring i jaktlagen, vilket strider mot normgivningsprincipen.

I förslaget om ändring i 4 a § jaktlagen samt 43 § jaktförordningen anger man att ett beslut om utfodringsförbud får meddelas för att förebygga eller minska risken för trafikolyckor med vilt eller risken för att viltet orsakar allvarliga skador på egendom. I stycket med författningskommentarer anges att det inte redan behöver ha uppkommit skador för att beslut

Svenska Jägareförbundet

om förbud mot utfodring ska få meddelas. Det anges i författningskommentarerna att frågan om det finns sådana risker får bedömas med hänsyn till observationer, t.ex. av att en grupp vildsvin börjar röra sig mot ett område där de kan orsaka olyckor eller skador eller av att ett visst bestånd av djur ökar i antal.

Idag finns vildsvin, i varierande täthet, i hela Götaland och större delen av Svealand. Det innebär i praktiken att ett utfodringsförbud skulle kunna beslutas för exempelvis hela Götaland så länge någon ser ett vildsvin eller annat klövvilt som kan orsaka en skada. Eftersom ett beslut ska omfatta ett visst begränsat område finns det en överhängande risk att länsstyrelserna kommer att få in extremt många ansökningar om förbud mot utfodring och att administrationen blir ohållbar om allmänheten rapporterar in alla synobservationer av vilda klövvilt. Dessutom kan 21 olika länsstyrelser göra 21 olika bedömningar av vad som ska ligga till grund för att förbud mot utfodring där det enligt promemorian endast räcker med att det finns klövvilt i närheten av gröda eller skog som eventuellt kan skadas. Hur ska till exempel länsstyrelsen kunna kvalitetssäkra viltobservationer och hur många djur ska en observation omfatta för att ett förbud mot utfodring ska kunna beslutas? Förslaget är rättsosäkert och riskerar att leda till okynnesanmälningar och är enligt förbundets uppfattning inte genomförbart i nuvarande form.

Förslaget tar inte heller hänsyn till riksdagens tillkännagivande om att det borde finnas möjlighet att i enskilda fall meddela förbud endast när andra lösningar inte är möjliga eller när det går att påvisa en allvarlig skada. Sådana villkor ska därför framgå av författningstexterna. Riksdagen ansåg även att det framförallt är felaktig och överdriven utfodring av klövvilt som behöver regleras. Felaktig och överdriven utfodring kan hanteras genom idag gällande lagstiftning.

I förslaget till ändring i 54 § jaktlagen står det att en myndighets beslut enligt 4 a § jaktlagen om förbud mot eller villkor för utfodring får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Hur ska en markägare kunna överklaga ett beslut som grundar sig på exempelvis ej kvalitetssäkrade observationer, i vilken riktning en flock färdades eller hur många individer det fanns i flocken? Förbundet anser återigen att nuvarande förslag är rättsosäkert och inte genomförbart i nuvarande form.

I förslaget till 42 § jaktlagen står det att föreläggande får förenas med vite. I promemorian finns inget som klarlägger när det föreligger grund för länsstyrelsen att förena ett föreläggande eller förbud mot utfodring med ett vite. Om vite ska komma i fråga måste det anges mycket tydligt när det föreligger grund att rikta ett vitesföreläggande eller när vite kan knytas till ett beslut. Vite ska endast få användas i undantagsfall.

Konsekvensanalys

Förbundet anser att konsekvensanalysen i promemorian är bristfällig och att den grundas på en ej faktabaserad teori om att viltskadorna, framförallt vildsvinsskadorna, minskar eller att viltolyckorna minskar om man förbjuder utfodring inom ett visst område under en viss tid. Förbundet anser att ett utfodringsförbud inom vissa områden skulle kunna leda till ökade viltskador eller fler viltolyckor, t.ex. på grund av att viltet får ett större rörelsemönster i sitt sök efter föda. Kunskapsläget är tunt och därför önskar förbundet att regeringen tilldelar forskningsmedel för att öka kunskapen om utfodringens effekter på viltskador och viltolyckor.

För att inskränkningar i äganderätten och rätten att utfodra vilt ska uppfattas som rättssäkra och nödvändiga måste det område som drabbas av inskränkningar eller förbud vara väl beskrivet ur skadesynpunkt. Det är av yttersta vikt att skadeläget finns väl dokumenterat och

Svenska Jägareförbundet

beskrivet för hela det område som omfattas av inskränkningarna. Skadeläget på enskilda fastigheter eller brukningsenheter kan aldrig utgöra ensam grund för inskränkningar över större områden som Älgskötselområde, Älgförvaltningsområde eller kommun. Omfattas så stora områden av inskränkningar måste en objektiv inventering och beskrivning samt dokumentation finnas för hela området.

Det utpräglade jordbrukslandskapet är idag, på grund av det rationaliserade jordbruket, ett monotont landskap. Engagerade jägare och markägare skapar i detta landskap naturliga livsmiljöer, framförallt för fälthöns, som kompletteras med stödutfodring vintertid. Att man som engagerad viltvårdare ska behöva ansöka om undantag i ett eventuellt utfodringsförbud eller skapa klövviltssäkra utfodringsstationer riskerar att hämma det för biologisk mångfald och jakten så viktiga arbetet med att skapa naturliga livsmiljöer i jordbrukslandskapet. Det anförs också att Naturvårdsverket anser att det inte går att skilja olika utfodringsformer åt. Förbundet delar inte den uppfattningen. Det finns idag mycket olika utfodringsmetoder baserat på målartens biologi. Till exempel om målarten är rovdjur, fågel eller klövvilt.

Förbundets förslag

1. Att Jordbruksverket ges i uppdrag att ta fram en vägledning för utfodring av vilt med stöd av gällande lagstiftning.

Förbundet anser att den felaktiga och överdrivna utfodringen kan hanteras inom ramen för gällande lagstiftning. Därför anser vi att Jordbruksverket ska få i uppdrag att ta fram en vägledning och förtydliga nuvarande lagstiftning.

2. Att det införs ett förbud mot utfodring av klövvilt inom 200 meter från allmän asfalterad väg och järnväg. Att länsstyrelsen kan besluta om reglering av utfodring av klövvilt upp till 200 meter från växande gröda på annans fastighet när andra lösningar inte är möjliga eller när det går att påvisa allvarlig skada. Regleringen ska vara tidsbegränsad. Skadorna ska besiktigas av länsstyrelsens besiktningsmän innan reglering beslutas. I ett första skede ska markägaren som riskerar reglering av utfodring kunna utföra åtgärder på frivillig väg, till exempel att upphöra med utfodring närmare än 200 meter från växande gröda på annans fastighet.

Att locka vilt till områden där de kan göra skada eller öka risken för viltolyckor är direkt olämpligt. Att avleda och styra viltet från samma områden genom utfodring kan vara ett effektivt sätt att minska skador och vilt om det sker i samverkan mellan jägare, markägare och brukare.

En svensk studie, (Garrido P, Lindqvist S, Kjellander P, 2014) visade ett ökat betestryck upp till i genomsnitt ca 205 meter från en utfodringsplats.

Att inte utfodra vilt närmare än 200 meter från allmän väg och järnväg borde leda till att viltet uppehåller sig mindre i närheten av dessa. Genom en koordinerad och väl planerad utfodring på längre avstånd skulle viltet kunna styras bort och risken för viltolyckor minska. Det är dessutom enkelt och rättssäkert för kontrollerande myndighet och leder inte till olika bedömningar.

Förbundet anser att länsstyrelsen i särskilda och väldokumenterade fall ska kunna besluta om ett tidsbegränsat förbud mot utfodring av klövvilt upp till 200 meter från växande gröda på annans angränsande fastighet när andra lösningar inte är möjliga eller när det går att påvisa allvarlig skada.

Svenska Jägareförbundet

Förbundet anser att ett förbud mot utfodring av vilt är ett stort ingrepp på äganderätten. Därför anser vi att ett beslut om reglering av utfodring måste vara baserat på väldokumenterade grunder. För att dokumentera grunderna måste skador inventeras, bedömas utifrån vilken art som orsakat skadan samt undersöka om det finns andra lämpliga lösningar för att minska skadorna. Inventering och bedömning ska utföras av de besiktningsmän som idag arbetar för länsstyrelsen. Flera av besiktningsmännen har erfarenhet av att bedöma skador orsakade av till exempel tranor. Dessutom måste en objektiv gräns för allvarlig skada tas fram så att bedömningen inte skiljer sig åt mellan olika länsstyrelser. Skadorna ska vara orsakade i närtid och beslutet tidsbegränsat. Den markägare som riskerar reglering av utfodring på sin fastighet måste även få möjlighet att svara och förklara innan ett beslut tas. Genom ett meddelande från länsstyrelsen kan situationen lösas på frivillig väg och i samverkan med skadedrabbad grannfastighet.

Ett sådant regelverk ger grund för rättssäkra bedömningar till skillnad från förslaget i promemorian som innehåller godtyckliga bedömningar som exempelvis hur en viltobservation ska kvalitetssäkras, hur många djur en grupp ska innehålla, vilken riktning djuren förflyttade sig i mm för att länsstyrelsen ska kunna besluta om förbud mot utfodring.

Alla beslut om reglering av utfodring ska dokumenteras och följas upp för att kunna göra bedömningen om effekten av utfodringsregleringen är motiverad med hänsyn till inskränkningen i äganderätten.

Eftersom risken för okynnesanmälningar får ses som stor bör tillsyn inte vara förknippat med någon avgift för den markägare som fått beslut om reglering av utfodring på sin fastighet.

3. Att Naturvårdsverket får i uppdrag att följa upp vilken effekt de nya verktygen, bland annat mörkerriktmedel, samt vildsvinspaketet har på vildsvinsavskjutningen.

Sedan mörkerriktmedel blev tillåtet vid vildsvinsjakt har vildsvinsavskjutningen ökat kraftigt ur ett nationellt perspektiv. Avskjutningen har ökat från 112 000 jaktåret 2018/2019 till 146 000 jaktåret 2019/2020. Förbundet gör bedömningen att den ökade avskjutningen är en kombination av att vildsvinen fortfarande etablerar nya områden, vilket innebär att stammen i dessa områden ökar, samt möjligheten att använda mörkerriktmedel. Jägare som idag använder mörkerriktmedel vittnar om att det effektiviserat deras möjligheter att beskatta vildsvinsstammen avsevärt. Dessa hjälpmedel används framförallt på marker där vildsvinen gör skada och därigenom får det dubbel effekt i form av populationsreglerande och skadeförebyggande. Regeringen har även beslutat om ett vildsvinspaket där småskalig försäljning av vildsvinskött är en del. Regelverket kring småskalig försäljning av vildsvinskött måste vara enkelt och inte omgärdat av ett allt för komplicerat regelverk för jägaren för att det ska få en effekt på vildsvinsavskjutningen.

4. Att verktyg för att stimulera jakt och samverkan mellan samtliga aktörer vidareutvecklas.

Ökad jakt och samverkan mellan jägare, markägare och brukare är de två enskilt viktigaste faktorerna för att kontrollera vildsvinsstammen och minska skadorna. Under 2019 genomfördes diskussioner på nationell nivå mellan Svenska Jägareförbundet och Lantbrukarnas Riksförbund, så kallade högnivåmöten, i syfte att ta fram en handlingsplan för viltskador. Olyckligtvis avslutade Lantbrukarnas Riksförbund samarbetet. Anledningen

Svenska Jägareförbundet

var att de tyckte att de fått kompromissa för mycket. Förbundet anser att samtalen var bra och att de bör återupptas på samma sätt som innan där även berörda myndigheter var närvarande. Tillsammans kan vi skapa verktyg och incitament för samverkan på lokal nivå.

5. Att forskningsmedel tilldelas för oberoende forskning om utfodringens inverkan på viltskador och viltolyckor samt hur utfodring kan användas som ett verktyg för att minska dessa.

För att öka kunskapen om hur utfodring påverkar skador, viltets reproduktion, rörelsemönster och viltolyckor behövs oberoende forskning på området. Forskningen behöver även omfatta hur utfodring kan vara ett verktyg för att minska skador genom avledande utfodring samt hur det skulle kunna användas för att minska viltolyckor. Förbundet anser även att forskning inom human dimension behövs för att ta fram nya verktyg för samverkan och förståelse inom vildsvinsförvaltningen.

Att ändra gällande lagstiftning om utfodring och på det sätt som föreslås i promemorian, helt utan relevant kunskap inom området, förbjuda utfodring över en eller flera hela fastigheter kan inte ses som väl genomtänkt. En så stor inskränkning i ägande- och brukanderätten samt viltvården måste vara förankrad i fakta.

Svenska Jägareförbundet

BO SKÖLD
Bo Sköld

Generalsekreterare

JESPER EINARSSON
Jesper Einarsson

Jaktvårdskonsulent